

Rozhovor

„Kněží se cítí osaměle, protože jsou redukováni na poskytovatele služeb“

Přední vatikánský teolog Antonio Staglianò: „Jejich přirozeností je být svědky.

Ale bez smyslu pro Tajemství přibývá deprese a stresu.“

ROBERTO FABEN

Zdroj: [LaVerità, pondělí 12. ledna 2026, str. 17](#)

Jako člověk se i kněz může cítit osaměle, stejně jako mladý hlavní hrdina románu Georgese Bernanose z roku 1936, Deník venkovského faráře, který je poslán do malé francouzské vesnice Ambricourt čelit tvrdé realitě a také nepřátelství některých svých farníků až k onemocnění rakovinou, přičemž přijímal za svou evangelijní mystiku: „Všechno je milost“. Monsignor Antonio Staglianò, narozený v roce 1959, je prezidentem Papežské teologické akademie, předním teologem a filozofem Svatého stolce. Je emeritním biskupem diecéze Noto, vysvěcen na kněze byl 20. října 1984 a ihned poté byl jmenován biskupem diecéze Crotone. Právě vydal knihu Pop-Christology (nakl. Ancora), osmisetstránkový svazek ve službě evangelizace.

V Itálii klesl v posledních desetiletích počet katolických kněží. Jejich počet se pohybuje mezi 32 a 38 tisíci. Často kromě hlavní farnosti musí kněží pracovat také v malých společenstvích, které nemají vlastního faráře. Zvládají tento nápor, nebo se mohou dostávat do potíží?

Ano, data ukazují situaci velkého stresu. Knězi, který musí spravovat několik společenství, hrozí, že se z něho stane „poskytovatel svátostných služeb“ — křtů, mší, pohřbů — a bude nucen k vyčerpávajícímu „pastoračnímu kočovnictví“. Tento vzorec může vést ke dvojnásobné těžkosti. Pro kněze je to riziko vyhoření a zploštění jeho služby na administrativní funkci, pro a společenství to, že se stanou pouhými „příjemci“ svátostné služby a ztratí vlastní vitalitu při čekání na stabilního pastýře. Péče o duše, naslouchání, blízkost a růst společenství — základní aspekty služby — se za těchto podmínek stávají nesmírně obtížnými. Ale nemůžeme očekávat, že řešení přijde pouze ve zvýšení počtu kněží. Současná situace, byť tíživá, nutí však již mnoho diecézí a farností ke konverzi.

Co by to mohlo znamenat?

Zprvė to znamená znovu ocenit roli pokřtěných. Nedostatek kněží činí viditelným a naléhavě potřebným zapojení laiků, nikoli jako „náhradníků“ čekajících na kněze, ale jako plnohodnotných protagonistů v životě společenství a jeho poslání. Pomysleme na katechety, animátory a na ty, kdo vedou bohoslužbu Slova. Dále je třeba promýšlet nové formy společenství. Místo mnoha malých izolovaných a „neobsazených“ farností se prosazuje model „pastoračních jednotek“ nebo „okrsků“, kde několik společenství sdílí zdroje, projekty a dokonce i kněžstvo. To může podpořit více společnou pastorační, která je méně závislá na jedné osobě. Za třetí: kněžská služba, která je méně „jediným správcem“ a více animátorem.

Může se kněz někdy cítit osaměle nebo nepochopeně? V apoštolském listu z 8. prosince 2025, *Věrnost, která rodí budoucnost*, papež Lev XIV. píše také o bolestné realitě odchodu ze služby.

Ano, samota a nepochopení jsou skutečná a bolestná rizika, jak Svatý otec uznává. Kněz dnes může zakoušet strukturální osamělost. Tyto rány jsou také varovným znamením pro celou církev: říkají nám, že model služby a společenství, který jsme zdědili, je třeba uzdravovat a obnovovat, aby kněz mohl žít své povolání ne jako „osamělý vlk“, ale jako životně důležitý a milovaný člen toho Těla, jemuž slouží.

Má v tom roli pastorační bratrství?

Dokonce i pro kněžské bratrství, které by mělo být první oporou, je někdy obtížné být prostorem pro skutečné sdílení a zranitelnost. Soutěživost, rozdíly v citlivosti, strach z odsouzení mohou vést k povrchním vztahům. Navíc se kněz může cítit nepochopen samotnou církevní institucí, pokud jeho úsilí a návrhy nejsou slyšeny v pravém synodálním dialogu. A nakonec je tu existenciální osamělost.

Jak se s tím může kněz vypořádat?

Kněz je povolán být znamením někoho Jiného, přinášet Tajemství. V kultuře, která na tajemství často nahlíží s nedůvěrou nebo lhostejností, může být tato role „svědka“ prožívána jako radikální izolace. Pokud knězi scházejí okamžiky teologického a duchovního prohloubení, které jeho službě neustále dodávají smysl, hrozí riziko že „dělat“ nahradí „být“ knězem, což povede k vnitřnímu opotřebení a ztrátě radosti. Právě zde se pocit nepochopení stává ještě intenzivnějším. Odpovědi nemůže být pouze vybidnutí k osobní odolnosti, ale konverze společenství.

Ve filmu Nanniho Morettiho z roku 1985 *Mše skončila* se kněz vrací ze své mise, aby vedl jednu farnost v Římě. Slouží mši sám s ministranty v prázdném kostele. Setkává se s tím, že jeho otec je zamilovaný do jiné ženy — a proto jeho matka spáchá sebevraždu — sestra prožívá krizi s přítelem, je těhotná a chce jít na potrat; kamarád má depresi, protože ho opustila žena, se kterou měl dítě, a další kamarád vstoupil do ozbrojeného boje... Nakonec se rozhodne uprchnout do farnosti za polárním kruhem.

Film Nanniho Morettiho je prorockým a dojemným portrétem krize, která se netýká jen kněze jako hlavního hrdiny, ale celé generace a modelu Církve. Dotyčný kněz, Don Giulio, ztělesňoval pokoncilní ideál kněze „blízkého světu“, ale střetl se se světem, který ho nejenže neposlouchal, ale zdá se, že se přímo kolem něho hroutí a rozpadá na kousky nepochopitelné bolesti. Jeho závěrečný útěk do odlehlé komunity je metaforou služby, která čelí složitosti reality a volí čistotu pouště, avšak hrozí, že se tím zrekne svého poslání. Naše reakce na pocit bezmoci však nespočívá v útěku, ale v radikální změně pohledu a vlastní role.

Prvním krokem, hluboce teologickým, je přijmout, že bezmoc je součástí poslání. Sám Kristus na kříži je ikonou bezmoci tváří v tvář zlu a smrti, bezmoci, která se přesto stává místem spásy. Kněz není superhrdina povoláný řešit všechny problémy. Jeho pokušením je často zaujímat místo Boha, chtít „napravit“ životy jiných. Kněz není povolán být strůjcem štěstí druhých, ale strážcem otázky po smyslu uprostřed chaosu. Kolaps tohoto mýtu, stejně jako se to stane hlavnímu hrdinovi ve filmu, je bolestivý, ale nezbytný.

Ve filmu Ingmara Bergmana *Hosté večeře Páně*, zasazeném do Švédska, se farník s rodinou svěřuje se svými existenčními spory pastorovi. Ten se mu snaží dát odpověď, ale onen farník spáchá sebevraždu. Řekněme, že je to opačný případ než ten, který se stal 5. července 2025 v Piemontu. Pětatřicetiletý kněz si vzal život. Sebevražda zasvěcené osoby je ještě děsivější.

Děkuji za tuto otázku, která posouvá drama z pastorační úrovně na osobní, tedy hlubší a tragičtější, dotýká se tabuizovaného tématu sebevraždy u duchovenstva. Bergmanův citát je poučný, protože ukazuje na pád paradigmatu pastýře jako „řešitele“ problémů druhých, který může být přemožen stejnou vlnou zoufalství. Dva případy, které uvádíte — Bergmanův farník a mladý piemontský kaplan — jsou dvě strany téže tragédie: němý výkřik zoufalství, který klepe na dveře péče o duše, a v jednom případě smete samotného kněze.

Existuje kulturní model, s kterým se církev bohužel často vnitřně ztotožňuje, kde kněz je „skála“, „silák“, imunní vůči krizím nebo schopný je vyřešit jen modlitbou a vůlí. Tento model je teologicky neudržitelný. Jediným „silným mužem“ křesťanství je Kristus, který přesto zažil utrpení, pocení krví a opuštění na kříži. Kněz, který popírá svou vlastní zranitelnost, své úzkosti a depresi, zrazuje Vtělení. Předstírá, že není úplně člověkem. První, základní oporou je kulturní a duchovní uznání vlastní křehkosti.

Pokud se existenciální problémy stanou těžko snesitelnými, člověka napadne, že kněz může a měl by požádat o podporu, ať už bratrů, ale i psychologa...

Potřebujeme skutečné kněžské bratrství, ne pouze formální, ale takové, kde je možné říct: „nedokážu to“, „bojím se“, „chodím na terapii“, aniž bychom se cítili souzeni nebo méně hodní, kde starší spolubratr nebo přítel může být prvním břehem naslouchání. Je také naléhavě důležité překonat jakýkoli zbytek stigmatizace ohledně duševního zdraví mezi duchovními. Deprese, úzkost, vyhoření nejsou nedostatkem víry, ale nemoci duše, které často vyžadují odborný profesionální zásah, stejně jako zlomenina vyžaduje ortopeda. Biskup nebo představený, který podporuje a usnadňuje přístup ke kompetentním psychologům a psychiatrům — možná s antropologicko-teologickým vzděláním — neprojevuje nedůvěru, ale projevuje hlubokou otcovskou péči. Nakonec je nepostradatelný vztah se zralým duchovním průvodcem, který umí doprovázet krizi bez předpřipravených odpovědí, který pomáhá rozpoznat Boží hlas i ve tmě a který připomíná nekonečné Boží milosrdenství.